

Omdat iedereen erbij wint

Samen voor een lokaal gokbeleid

VLAAMS EXPERTISECENTRUM
ALCOHOL EN ANDERE DRUGS

Legende

Dit is een interactieve pdf.

Hij zit vol met aanklikbare links en pagina's

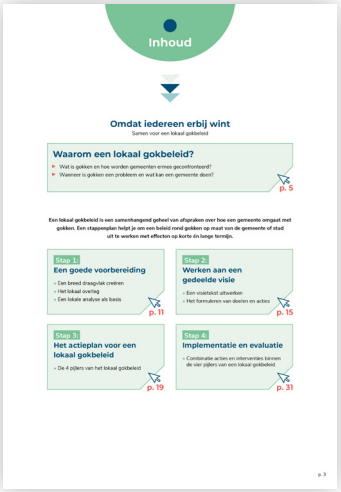
Hoe navigeren?

Vorig hoofdstuk

Volgend hoofdstuk

terug naar overzicht

- Met deze interactieve leidraad werk je stap voor stap een lokaal gokbeleid uit. Met de navigatie ga je makkelijk naar het gedeelte dat voor jullie relevant is op dit moment. Je moet het document dus niet van A-Z doornemen. De volgende pagina geeft je een overzicht van de inhoud. Klik op de informatie die jij nodig hebt, en je springt meteen naar het juiste deel van de leidraad.

Inhoud

Omdat iedereen erbij wint

Samen voor een lokaal gokbeleid

Waarom een lokaal gokbeleid?

- Wat is gokken en hoe worden gemeenten ermee geconfronteerd?
- Wanneer is gokken een probleem en wat kan een gemeente doen?

p. 5

Een lokaal gokbeleid is een samenhangend geheel van afspraken over hoe een gemeente omgaat met gokken. Een stappenplan helpt je om een beleid rond gokken op maat van de gemeente of stad uit te werken met effecten op korte én lange termijn.

Stap 1:

Een goede voorbereiding

- Een breed draagvlak creëren
- Het lokaal overleg
- Een lokale analyse als basis

p. 11

Stap 2:

Werken aan een gedeelde visie

- Een visietekst uitwerken
- Het formuleren van doelen en acties

p. 15

Stap 3:

Het actieplan voor een lokaal gokbeleid

- De 4 pijlers van het lokaal gokbeleid

p. 19

Stap 4:

Implementatie en evaluatie

- Combinatie acties en interventies binnen de vier pijlers van een lokaal gokbeleid

p. 31

1.

Waarom een lokaal gokbeleid

1. Waarom een lokaal gokbeleid

Gokken gebeurt in iedere stad of gemeente. In de cafés aan het station staan al jaren bingo-automaten, de lokale supermarkt heeft net een automaat geplaatst waar je krasloten kan kopen, en in de leegstaande winkel is sinds kort een grote zaak voor sportweddenschappen geopend. Voorbeelden die aantonen dat gokken alomtegenwoordig is in onze samenleving. Er is een **groot aanbod aan kansspelen** en **weddenschappen**. Niet alleen in de fysieke verkooppunten. Ook online gokken steeds meer mensen. Bovendien is er **reclame** en zijn er **sponsorboodschappen** die mensen willen overhalen om te beginnen gokken of om meer te gokken. Kranten-winkels - zelfs dicht bij scholen - zijn tegenwoordig één groot uithangbord voor verschillende gokproducten. Gokoperatoren sponsoren ondertussen ook kleinere lokale sportclubs, in ruil voor publiciteit. En leerkrachten in het middelbaar signaleren steeds vaker dat jongeren via hun gsm tijdens de pauze inzetten op weddenschappen. Nochtans hebben deze jongeren de minimumleeftijd voor deelname aan kansspelen nog niet bereikt.

Er zijn heel wat goede redenen voor een gemeente om een lokaal gokbeleid uit te werken. De lokale overheid staat dicht bij de bevolking en heeft instrumenten om kwaliteitsvolle preventie en hulpver-lening mee vorm te geven. Samen met de lokale partners kunnen ze een kader creëren dat tegengewicht biedt aan de problemen die het gevolg zijn van gokken. Gemeenten en lokale actoren kunnen preventief werken en zo probleemsituaties vermijden, maar kunnen tegelijk ook terugvallen op een gedragen aanpak wanneer er zich toch problemen voordoen.

De preventieve aandacht voor de risico's van gokken - in het bijzonder bij jonge inwoners - dient zeker een plaats te krijgen in een integrale aanpak. Het kan gebeuren dat (overlast-)situaties uit de hand lopen en burgers in de problemen geraken. Daarbij is het noodzakelijk om het taboe op problematisch gokken te doorbreken. Zo komen problemen sneller aan het licht en kunnen interventies richting **hulpverlening vroeger opstarten**.

Een gedeelde visie over de aanpak van gokken ontwikkelen is de basis voor een breed gedragen en dynamisch beleid met aandacht voor alle aspecten van de problematiek. Op het terrein zijn heel wat partners actief. Politie, gemeentelijke ambtenaren, hulpverleners, welzijnswerkers, ... kunnen samen lokale doelstellingen nastreven. Ook uitbaters van kansspelinrichtingen en spelers zelf kunnen op een bepaald moment hierin betrokken worden. Terreinervaringen delen en een kader uittekenen, zorgt ervoor dat iedereen weet wat men van elkaar kan verwachten.

Het is nuttig doelstellingen en prioriteiten te stellen en daar acties aan te koppelen, zowel op korte als op lange termijn. Hierbij kan men starten met een analyse van het gokgedrag in de gemeente en de hieraan gekoppelde problematieken beter in kaart brengen. **Op basis van deze lokale analyse kunnen er acties worden opgezet die inspelen op de specifieke noden en problemen in jouw gemeente**.

Wat verstaan we onder gokken?

Onder gokken verstaan we alle kansspelen en weddenschappen. Volgens de wet gaat het om een kansspel als elk van de volgende elementen aanwezig is:

- een **spel**element: dit kan ook een weddenschap zijn.
- een **inzet**: hoeft niet noodzakelijk geld te zijn, kan ook een voorwerp of inkomkaart zijn die je moet kopen als je wil deelnemen.
- de **kans op verlies of winst** van die inzet.
- **Toeval**: het element toeval mag minimaal zijn bijvoorbeeld bij poker de kaarten die uitgedeeld worden. (Behendigheid zal bij kaartspelen ook een rol spelen, maar welke kaarten je in handen krijgt, berust op toeval en bepaalt in grote mate het spelverloop.)

Wanneer we in het stappenplan spreken over gokken of kansspelen dan kan het dus gaan over spelen in casino's, speelautomatenhallen, wedkantoren, sportweddenschappen, krasbiljetten, trekkingsspelen enz. Dit zowel online, als offline in de fysieke inrichtingen. Waar nodig specifiëren we op welk type spel of aanbieder het van toepassing is.

Spelen met een zeer beperkte inzet en die slechts een voordeel opleveren van geringe waarde worden volgens de kansspelwet niet aanzien als kansspelen. We hebben het hier dus niet over kaart- of gezelschapsspelen in een vereniging, occasionele spelen georganiseerd door een vereniging voor een sociaal doel, spelen uitgebaat door pretparken of op kermissen.

In principe zijn alle kansspelen verboden, tenzij ze zijn vergund. Er zijn verschillende types van kansspelen met bijbehorende vergunningen. Een kansspel kan worden aangeboden in een fysieke inrichting of online. De 'Wet op de kansspelen, de weddenschappen, de kansspelinrichtingen en de bescherming van de spelers' van 7 mei 1999, kortweg de kansspelwet, omschrijft wat wel en wat niet kan worden verstaan onder kansspelen en omschrijft de verschillende types vergunningen voor kansspelinrichtingen. Daarnaast is er ook de 'wet van 19 april 2002 tot rationalisering van de werking en het beheer van de Nationale Loterij'. Deze wet reguleert de werking en het aanbod van de Nationale Loterij. Hun werking valt niet onder de bevoegdheid van de Kansspelcommissie. Meer over de wetgeving lees je verderop onder het deel 'Afspraken en regels' van stap 3, het actieplan.

Hoe worden gemeenten geconfronteerd met gokken?

Gemeenten en steden gaan om zeer diverse redenen met een gokbeleid aan de slag. Hier enkele voorbeelden:
Burgers die aankloppen bij het OCMW of Sociaal Huis omdat ze gokschulden hebben.

- Buren die klagen over overlast rondom een wedkantoor of speelhal.
- De dagbladhandel die ondanks een verbod toch weddenschappen aanbiedt aan minderjarigen.
- Een wedkantoor dat een vergunning aanvraagt om zich te vestigen in de handelskern nabij een school.
- Hulpverleners die vaststellen dat cliënten met gokproblemen veel te lang wachten om hulp in te roepen en hun problemen daardoor nog zijn toegenomen.
- Ergernis bij de bevolking over de hoeveelheid gokreclame bij dagbladhandelaars en via sponsoring van gokbedrijven op de sporttruitjes van de lokale sportverenigingen.
- Een commerciële actor biedt in de regio op grote schaal kienactiviteiten aan.

- Kienen/bingo als volksvermaak en om met de opbrengsten een vereniging of liefdadigheidsdoel te steunen is toegestaan. Maar plots worden deze spelen met een veel grotere inzet aangeboden en moet de gemeente ingrijpen.
- De bezorgdheid van sportclubs omtrent matchfixing, de integriteit van de sport en wat men hierin kan ondernemen.
- Een cafébaas die de toelating vraagt aan de burgemeester om automatische kansspeltoestellen te plaatsen in zijn café.
- ...

Idealiter start een stad of gemeente met het uitwerken van een gokbeleid voor er zich ergernissen, bezorgdheden of problemen voordoen.

Wanneer is gokken een probleem?

Eenvoudigweg kunnen we stellen dat gokken problematisch is wanneer het problemen veroorzaakt. Ondanks de eerder beperkte zichtbare maatschappelijke overlast, is de impact van gokproblemen groot. Niet enkel financieel. Gokgedrag kan ook evolueren tot een psychische stoornis.

Een gokstoornis staat omschreven in de DSM-5, een internationale classificatie van alle psychiatrische aandoeningen die de huidige maatschappij en wetenschappelijke kennis weerspiegelen. Hierover lees je meer in het deel over de 'pijler zorg en begeleiding' van het stappenplan.

Iemand die overmatig gokt, steekt naast geld ook veel tijd en energie in gokken. Hierdoor kunnen ook sociale problemen ontstaan. Het heeft **impact op verschillende levensdomeinen**. Op familiaal vlak, op vlak van studie of werk, vrijetijdsbesteding, ... Ook andere personen uit de omgeving van de speler worden vaak mee getroffen.

Niet iedereen die gokt, ondervindt hier problemen door of ontwikkelt een gokstoornis. Verschillende risicofactoren maken wel dat bepaalde groepen meer risico lopen op problemen of een verslaving. De risicofactoren van gokken worden onderverdeeld in de risico's in het spel (middel), in het individu (mens) en in de omgeving (milieu) (zie ook p. 29).

Wat kan een gemeente doen?

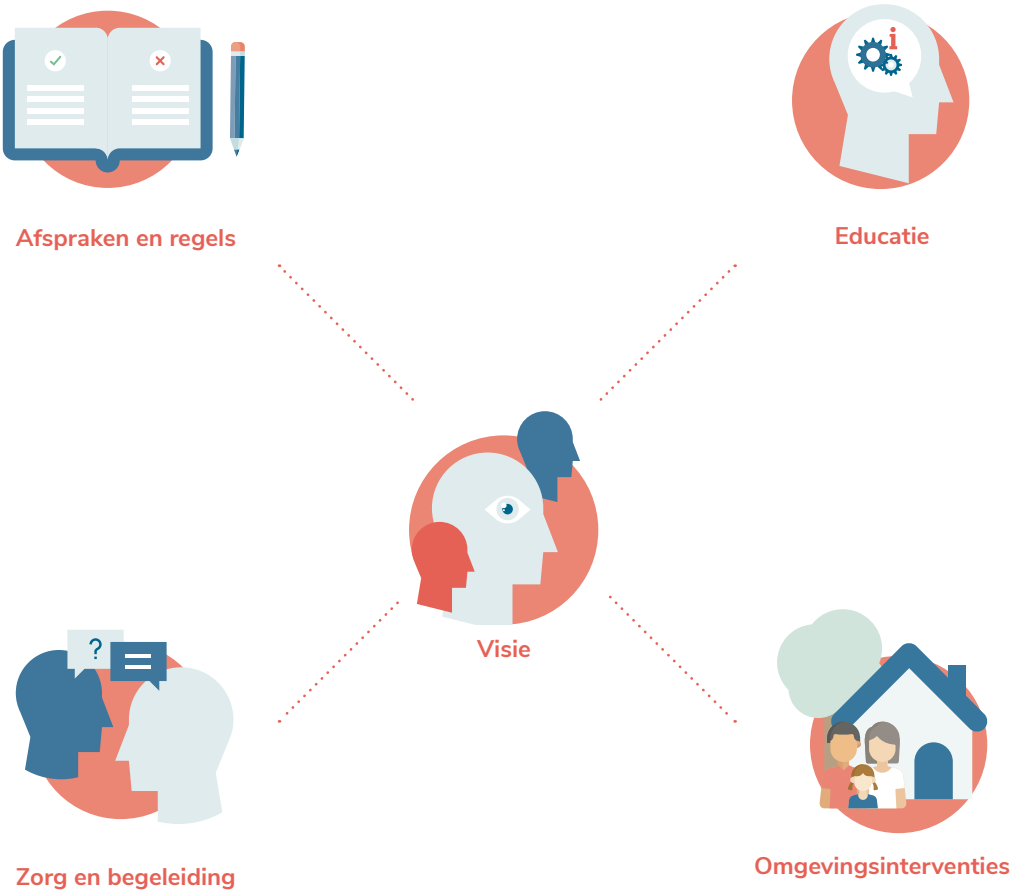
Gemeenten zullen zich afvragen of ze wel bevoegd zijn om een beleid rond gokken op te zetten, aangezien de meeste regelgeving federaal wordt bepaald. Velen zijn er zich niet van bewust dat ook het lokale beleid een steentje kan **bijdragen aan een veiliger gokklimaat**.

Het voorkomen, begeleiden en beperken van gokgerelateerde problemen gebeurt het meest effectief wanneer er een **coherente en gemeenschappelijke aanpak** is. Iedere gemeente vult dit in **op maat van de eigen context en de betrokken actoren**. De stad of gemeente kan hiervoor initiatief nemen en de rol opnemen van regisseur en kan zich hierin laten coachen door de CGG-preventiewerkers of intergemeentelijke preventiewerkers.[1]

[1] Een CGG-preventiewerker is verbonden aan een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg. De preventiewerker werkt in jouw regio rond de thema's tabak, alcohol, en drugs (TAD), maar ook rond gamen en gokken. Hun aanbod bestaat uit consult en advies, coaching en vorming. Ze werken op vraag en op maat van organisaties. Wil je weten hoe je een CGG-preventiewerker uit jouw regio kan contacteren? Raadpleeg dan het overzicht op de website van VAD.

Een lokaal gokbeleid is een **samenhangend geheel van afspraken over hoe een gemeente omgaat met gokken**. Het vertrekt vanuit een visie op de thematiek, die kadert in de algemene visie van de gemeente. Het beleid bestaat verder uit de pijlers **afspraken en regels, educatie (informatie en sensibilisering), zorg en begeleiding en omgevingsinterventies**. De invulling van deze pijlers worden in het stappenplan uitgebreid toegelicht.

Een gokbeleid is voor je gemeente en de lokale actoren een belangrijke ruggensteun voor het omgaan met gokken. Het biedt een duidelijk kader waarop je kan terugvallen in specifieke situaties. Het zorgt voor afstemming en geeft richting aan de initiatieven. De aanpak stimuleert daarenboven ook het preventief en proactief werken rond problematisch gokken.

In het volgende hoofdstuk lichten we in een stappenplan toe hoe een lokaal gokbeleid concreet vorm kan krijgen.

2.

Hoe werk maken van een lokaal gokbeleid?

2. Hoe werk maken van een lokaal gokbeleid?

Een lokaal gokbeleid werkt volgens dezelfde principes als een alcohol- en drugbeleid. Werken aan een preventief beleid rond gokken verschilt dus niet zo veel van het werken rond andere thema's zoals alcohol en drugs. Via een stappenplan passen we die kennis en kunde nu op lokaal niveau toe op het thema gokken. Zo kan er een beleid rond gokken op maat van de gemeente of stad tot stand komen met effecten op korte én lange termijn.

Het opmaken van een lokaal gokbeleid impliceert:

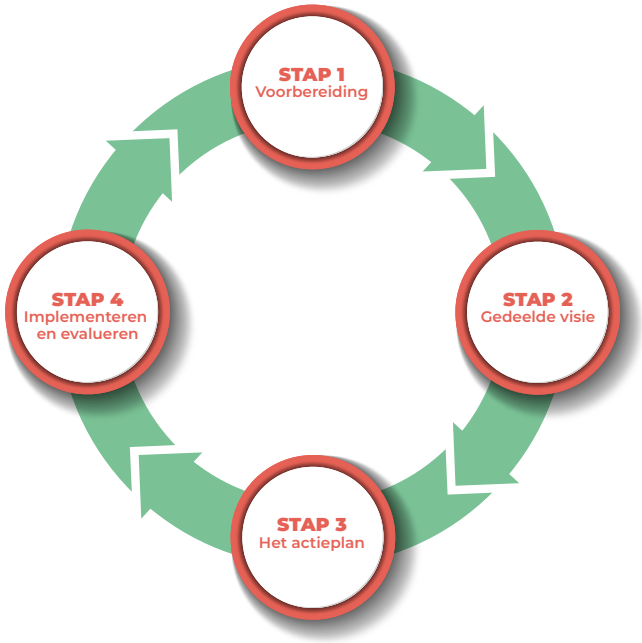
- **Een mandaat** van de gemeente of stad om een lokaal gokbeleid uit te werken. Dit kan bijvoorbeeld via een beleidsdocument ondertekend door de burgemeester of betrokken schepenen, of via een strategische doelstelling opgenomen in het meerjarenplan van het lokale bestuur. Het kan kaderen in een integraal beleid of als onderdeel van het lokaal sociaal beleid of binnen het kader van 'Gezonde Gemeente'.
- **Samenwerking** met lokale partners (zie Stap 1: Het lokaal overleg is de motor van een lokaal gokbeleid)
- De principes van **planmatig werken** volgen. Een lokaal gokbeleid is er voor het welzijn en de bescherming van de inwoners en voor de leefbaarheid van de stad of gemeente. De vooropgestelde aanpak kent een logische opbouw en vraagt aandacht, tijd en inspanning. Maar zo kan een effectief beleid tot stand komen dat zowel op korte als op lange termijn maatschappelijke winst genereert. Soms vereist de praktijk echter onmiddellijke actie maar ook dan is het nuttig om alle stappen van de cyclus minimaal te doorlopen.

Stap 1 Een goede voorbereiding als start: draagvlak, lokaal overleg en analyse

Stap 2 Werken aan een gedeelde visie

Stap 3 Het actieplan voor een lokaal gokbeleid

Stap 4 Het belang van implementatie en evaluatie

- Werken op **vier pijlers**: afspraken en regels, zorg en begeleiding, educatie (informatie en sensibilisering), omgevingsinterventies. (zie stap 3: Het actieplan brengt overzicht en een plan voor een lokaal gokbeleid)

STAP 1: Een goede voorbereiding

Goed begonnen is half gewonnen. Als je werk wil maken van een lokaal gokbeleid is een grondige analyse van de lokale situatie en problematiek nodig. Samen met het lokale overleg waarin verschillende stakeholders vertegenwoordigd zijn, zorg je ook voor een breed draagvlak voor dit beleid.

Werk aan een breed draagvlak voor een lokaal gokbeleid

Een belangrijke voorwaarde om als medewerker van een stad, gemeente of OCMW of als preventiewerker aan de slag te gaan met een gokbeleid is het creëren van een **draagvlak**. Dit zowel bij het lokale bestuur, de lokale partners, als bij de inwoners zelf. Een gedragen gokbeleid staat vaak nog niet (hoog) op de agenda van een lokaal bestuur. Daar kan jij verandering in brengen.

Gemeenten worden op heel veel verschillende manieren geconfronteerd met gokken en de **gevolgen van problematisch gokgedrag**. Een school die bezorgd is om fenomenen die ze vaststellen bij hun leerlingen, politie die geconfronteerd wordt met overlast aan een gokkantoor, hulp die wordt ingeroepen bij het OCMW naar aanleiding van gokschulden, dienst economie die bij een uitbater inbreuken opmerkt, … Zo zijn er tal van voorbeelden die aantonen dat lokale besturen niet enkel te maken krijgen met gokken, maar ook zelf heel wat zaken kunnen ondernemen.

Bovendien zijn er heel wat gevolgen verdoken aanwezig. Onder meer omwille van de schaamte rond problematisch gokken komen de problemen vaak laat aan de oppervlakte. Iemand die veel gokt toont ook niet veel uiterlijke kenmerken van zijn problemen. Iemand die veel tijd, energie en geld steekt in het gokken verwaarloost vaak zijn of haar andere rollen binnen de maatschappij, bijvoorbeeld op het werk of binnen het gezin. De hinder die het veroorzaakt is **vaak ook verborgen aanwezig**. Vooraf zal er dus duidelijk moeten gemaakt worden waarom gokken lokale aandacht verdient en dit bij de verschillende diensten en actoren in de stad of gemeente. Diverse invalshoeken en de inbreng van verschillende diensten en actoren zijn cruciaal bij de uitwerking van een lokaal gokbeleid.

Het lokaal overleg is de motor van een lokaal gokbeleid

Het **lokaal overleg** vormt de motor van het lokaal gokbeleid. Het lokaal overleg wordt samengesteld met verschillende betrokken partners (stakeholders) uit de gemeente of stad. Vele lokale actoren (organisaties, …) werken reeds (rechtstreeks of onrechtstreeks) rond andere thema's bijvoorbeeld rond alcohol en drugs. Vaak echter vanuit hun eigen invalshoek en context. Hier kan men vast synergiën in vinden.

Vanuit het lokaal overleg kunnen de **verschillende stakeholders** hun visie, aanpak en expertise op elkaar afstemmen om te komen tot breed gedragen beleidsadviezen voor een duurzaam gokbeleid. Deze groep zal dus belangrijke beslissingen en accenten voor zijn rekening nemen. Op basis van de lokale context kan je zelf oordelen over de juiste samenstelling van een werkbare en resultaatgerichte groep.

Indien er al overleg bestaat naar aanleiding van een lokaal alcohol- en drugbeleid, kan dit mogelijk worden uitgebreid naar het thema gokken of men kiest men voor een aparte werkgroep voor het lokaal gokbeleid. Denk bij de samenstelling zeker ook aan de rol die een **CGG-preventiewerker** alcohol en andere drugs en **andere preventiewerkers of Logomedewerkers** hierin kunnen opnemen. Maar ook de ervaringen van **welzijnswerkers, straathoekwerk en schuldhulpbemiddelaars of een verslavingsdeskundige** kunnen waardevolle inzichten verschaffen. Vergeet ook niet de **dienst economie** vanwege hun opdracht als vergunningsverstrekker en de politie voor handhaving te betrekken. Denk er daarnaast ook aan om (een afvaardiging van) **inwoners** van de stad of gemeente te betrekken.

TIP

Een handige tip: breng ieders rol duidelijk in beeld. Vanuit welke hoedanigheid deelnemers participeren, in welke mate ze betrokken zijn met het thema en wat hun verwachtingen zijn ten aanzien van de werkgroep en vice versa. Leden hebben immers andere achtergronden en komen uit verschillende werkcontexten. Een hulpverlener van de verslavingszorg zal een situatie met een problematische gokker anders aanpakken dan een wijkagent die moet optreden bij overlast aan het wedkantoor. Deze verschillende invalshoeken en bijhorende deskundigheid zorgen er mee voor dat er een integraal beleid kan worden uitgetekend. Het engagement en afspraken binnen de werkgroep kunnen desgewenst worden vastgelegd in een samenwerkingsprotocol. Om de neuzen in dezelfde richting te krijgen, kan het nuttig zijn om deze twee korte video's over preventie bij de start van het overleg samen te bekijken.

Checklist uitklaren mandaatafspraken en verwachtingen van de werkgroep:

- ☐ Wie brengen we rond de overlegtafel?
- ☐ Wat verwacht het overleg van de leden en wat verwachten de leden van het overleg?
- ☐ Hoe situeert het overleg zich binnen de gemeente?
- ☐ Wat verwacht het lokale bestuur van het overleg? Wat is de opdracht?
- ☐ Hoe engageert de gemeente zich om de besproken thema's ter harte te nemen?
- ☐ ...

De betrokkenheid van verschillende stakeholders en een goed beeld over het fenomeen gokken en de omvang, vergroot het draagvlak om met een lokaal gokbeleid te ontwikkelen en hiermee aan de slag te gaan.

Een lokale analyse als basis voor een lokaal gokbeleid

Een gerichte analyse van de lokale situatie op vlak van gokken biedt houvast voor het uittekenen van een beleid op maat in de gemeente of stad. Iedere stad of gemeente kent immers haar eigen dynamiek, heeft een eigen geschiedenis maar ook een eigen sociale en demografische samenstelling, economische realiteit, politieke waarden, … Om de noden, maar ook de aanwezige sterktes, met betrekking tot gokken in de gemeente vast te stellen, wordt er een lokale analyse gemaakt. Een **lokale analyse** is idealiter gebaseerd op cijfergegevens én praktijkervaringen rond gokken in de gemeente of stad. Men kan ook gebruik maken van een SWOT-analyse
om een beter zicht te krijgen op het fenomeen door de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen in kaart te brengen.

Afhankelijk van lokale middelen kunnen hierbij twee sporen gevolgd worden:

- Vertrekkend vanuit een bepaald probleem of acute situatie: de lokale analyse beperkt zich tot de concrete situatie en wordt verder uitgediept in de lokale werkgroep of het lokaal overleg. Dus: ook al wordt er een antwoord verwacht op korte termijn is het goed om een minimale analyse te maken zodat er een kwaliteitsvol antwoord kan gegeven worden om de situatie adequaat aan te pakken.
- Een nieuwe, globale analyse uitvoeren: na goede analyse kan je een langetermijnaanpak opstellen en beter proactief werken. Hiervoor dient voldoende tijd voorzien te worden.

Het inschatten van de aard en grootte van de problematiek, het aftoetsen bij de lokale betrokkenen en een korte probleemanalyse uitvoeren is ook voor kleine gemeentes aangeraden. Een minimale lokale analyse helpt om een beleid op maat te kunnen uitwerken. Een uitgebreidere analyse kan aandacht besteden aan het meer op systematische wijze verzamelen van kwalitatieve informatie over gokken bijvoorbeeld via panelgesprekken met veldwerkers of interviews.

Jammer genoeg beschikken we in Vlaanderen over onvoldoende cijfermateriaal om gokken op lokaal niveau te kunnen vatten. Wel zijn er heel wat cijfers op Vlaams of federaal niveau beschikbaar. Deze cijfers kunnen een indicatie geven van de situatie op lokaal niveau. Via bijkomend kwalitatief onderzoek kunnen deze cijfers bij lokale stakeholders afgetoetst worden. Dit kan bijvoorbeeld door het organiseren van panelgesprekken of focusgroepen waarin lokale actoren betekenis geven aan de Vlaamse of federale cijfers.

Aan de slag met cijfers

Simulatie van de lokale situatie: benieuwd naar het aantal mensen dat in jouw gemeente deelneemt aan kansspelen?

- Met het simulatieprogramma ALAD (Analyse van de Lokale Alcohol- en Drugproblematiek) kan een schatting worden gemaakt van het aantal mensen dat deelneemt aan kansspelen in jouw gemeente. Op basis van de demografische gegevens van de lokale bevolking die je zelf invoert, krijg je geschatte aantallen op het niveau van jouw gemeente. Zo kan je de grootteorde van het gokgedrag inschatten, maar kan je daarnaast ook het (risicovol) gebruik van alcohol, cannabis, medicatie en games inschatten. Dit zowel voor de hele bevolking als voor subgroepen per geslacht en leeftijd. Let wel, het gaat om een simulatie op basis van reële cijfers in Vlaanderen (Vlaamse cijfers uit de VAD-leerlingenbevraging en de gezondheidsenquête HIS van Sciensano) en niet om de exacte en dus reële cijfers op lokaal niveau. Het is een eerste indicatieve, ruwe schatting die een waardevol vertrekpunt kan zijn voor de uitwerking van een lokaal beleid. Idealiter wordt dit gekoppeld aan een korte stakeholdersbevraging over de aard van de problematiek op lokaal niveau.

Wil je meer achtergrondinformatie over (deelname aan) kansspelen in Vlaanderen?

- Jaarlijks verschijnt er een rapport naar aanleiding van de **VAD-leerlingenbevraging**. In dit onderzoek wordt bij jongeren gepeild naar hun gokgedrag. De cijfers tonen aan dat gokken met krasbiljetten, bingo spelen op café, meespelen met de lotto, pokeren voor geld en sportweddenschappen populair is bij leerlingen. Ook al hebben ze de wettelijke leeftijd om te gokken nog niet bereikt, toch hebben ze toegang tot dergelijk spelen. De meeste recente gegevens kan je raadplegen op de website van VAD.

- Ook Sciensano bestudeert in de **Gezondheidsenquête 'kans- en geldspelen'**. Zo kwamen ze tot een hele reeks vaststellingen over het speelgedrag bij de bevolking en de risico's op een gokverslaving. Mannen, jongeren en online spelers vormen een hoger risico op problematisch gokken. Bekijk de rapporten hier.

- Via de website van de **Kansspelcommissie** kan je een actueel overzicht vinden van de verstrekte vergunningen. Je kan dus zien welke instanties op jouw grondgebied een vergunning hebben. Per type vergunning krijg je een lijst. Naast een overzicht van de aanwezige casino's (vergunning A, A+), speelautomaathallen (vergunning B, B+), wedkantoren (vergunning F1, F1+, F2) en cafés met kansspeltoestellen (vergunning C), is er ook een lijst opgesteld voor de dagbladhandels (vergunning F2). De overzichten raadpleeg je hier. Ook op de website van de Nationale Loterij vind je al hun lokale verkooppunten.

Voorbeelden van mogelijk interessante lokale cijfers die je kan samenstellen:

- Registraties: aantal gokgerelateerde aanmeldingen bij het CAW of bij andere hulpverlening
- Gegevens vanuit schuldhulpbemiddeling
- In kaart brengen van (het aantal) vergunningshouders op het grondgebied
- Gegevens verzamelen van de lokale politie
- Databank lokaal bestuur: aantal OCMW-cliënten met een gokproblematiek of aantal aanvragen tot preventief materiaal op de preventiedienst
- Overzicht van sportclubs die sponsoring ontvangen van gokoperatoren
- ...

Voorbeelden van bovenlokale gegevens die beschikbaar zijn:

- ALAD-simulatie o.b.v. demografische gegevens gemeente of stad
- VAD cijfers op Vlaams niveau: syntheserapport van de 'Leerlingenbevraging', de 'Studentenbevraging'
- VAD-Factsheet gokken
- Jaarverslagen kansspelcommissie en Nationale Loterij
- ...

STAP 2: Werken aan een gedeelde visie

Een lokaal gokbeleid stoelt op een gezamenlijke visie op gokken

Idealiter start de ontwikkeling van een lokaal gokbeleid met het formuleren van een gedragen visie. In de visie vatten jullie samen hoe jullie als stad of gemeente kijken naar gokken en waar jullie met een lokaal gokbeleid naartoe willen: waarom wil de gemeente of stad investeren in een lokaal gokbeleid?

Een visie wordt breed geformuleerd, over beleidsdomeinen heen. Belangrijk is dat deze visie vertrekt vanuit wetenschappelijke bevindingen en modellen rond preventie en problematisch gebruik, aangevuld met de eigenheid van de gemeente of stad en lokale accenten. De tekst **correspondeert** idealiter met de algemene en brede missie van de gemeente of stad, gedragen door het lokale bestuur. Het geeft mede invulling aan wat in het Decreet Lokaal Bestuur (2017) als volgt staat omschreven: “De gemeenten en de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn beogen om op het lokale niveau duurzaam bij te dragen aan het welzijn van de burgers.”

Vragen die kunnen helpen bij het uitklaren en opstellen van een visie:

- Waarom wil de gemeente of stad een gokbeleid uitwerken?
- Wat verstaan we onder gokken en problematisch gokken?
- Hoe ziet een gemeente of stad haar rol/opdracht rond gokken?
- Hoe kijken we naar mensen die gokken of gokproblemen hebben en hoe kijken we naar gokgerelateerde overlast?
- Wat willen we bereiken met een lokaal gokbeleid?
- Is de visie inspirerend en enthousiasmerend?
- Geeft de visie richting aan het doen en laten binnen de gemeente?
- ...

Door het uitklaren van de visie bij de opstart van de lokale werkgroep, worden discussies in latere fases vermeden. Het is immers zo dat bij de start van een lokaal overleg heel wat mensen uit verschillende contexten bij elkaar zitten. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat de meningen bij aanvang nogal kunnen uiteenlopen. Politiemensen en hulpverleners bijvoorbeeld verschillen nogal eens van mening wanneer het aankomt op hoe een probleem best aangepakt kan worden. Dat is ook normaal want ze hebben nu eenmaal een andere opdracht. Maar ook professionals uit eenzelfde sector kunnen van mening verschillen. Vandaar dat het belangrijk is om een gezamenlijke visie uit te werken. Deze visie vertrekt vanuit een gezamenlijke missie, laat ruimte voor elke werkcontext en zorgt ervoor dat de verschillende visies en houdingen van de partners een plaats vinden. Een **breed gedragen visie zal kracht en motivatie geven aan het lokaal gokbeleid**. De visie moeten bewaakt worden doorheen alle stappen van de cyclus. Hou er ook rekening mee dat een visie geen statisch gegeven is maar van tijd tot tijd herbekeken dient te worden.

Wil je voor het uitwerken van je visie meer achtergrondinformatie over gokken? Wetenschappelijke bevindingen en inspiratie rond gokken kan je onder meer hier vinden:

- Informatie over gokken op de website van De Druglijn voor het brede publiek
- Algemene info over het thema gokken op de website van VAD voor intermediairs
- Online vormingsmodule van VAD over gokken
- Relevante wetgeving : 'Wat zegt de wet over gokken'
- Informatie van de kansspelcommissie op hun website
- Advies Hoge Gezondheidsraad
- Gezondheidsenquête (HIS) van Sciensano

Voorbeelden visieteksten:

> De gemeente/stad investeert in het welzijn en de gezondheid van de algemene bevolking. Enerzijds door het individu en de samenleving verantwoord en kritisch te leren omgaan met gokken en anderzijds door problemen als gevolg van gokgedrag te voorkomen, door ondersteuning te bieden aan beginnende (probleem-)gokkers en aan hun omgeving en hulpverlening te versterken.

> Als gemeente X houden we de vinger aan de pols bij wat er leeft in de samenleving. Wanneer nieuwe problemen de kop op steken, willen we accurate antwoorden bieden. Via diverse kanalen duikt het fenomeen gokken steeds meer op. Ook problemen die hieraan gekoppeld zijn, nemen toe. Met een doordachte aanpak werken we een lokaal gokbeleid uit om (potentiele) spelers te beschermen. We willen gokproblemen voorkomen, maar ook efficiënter kunnen omgaan met gokproblemen.

Een lokaal gokbeleid is doelgericht

Eens er een gezamenlijke visie is die richting geeft aan het beleid en er via een lokale analyse een beter zicht is op het fenomeen gokken in jouw stad of gemeente, kan er overgegaan worden tot het opzetten van concrete doelen en actie. Hierbij houden we rekening met **specifieke doelgroepen**.

Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen de **uiteindelijke doelgroep en de intermediaire doelgroep**, dat zijn de personen via wie je de uiteindelijke doelgroep bereikt bijvoorbeeld, hulpverleners of leerkrachten. Maar een effectieve preventieaanpak strekt zich ook uit tot drie niveaus nl. universele, selectieve en geïndiceerde preventie. **Universele preventie** richt zich tot de brede groep van inwoners, zorgt voor een gezond en veilig klimaat en beschermt de bevolking tegen de risico's van gokken. **Selectieve preventie** richt zich op risicogroepen bijvoorbeeld jongeren of beginnende spelers, mannelijke competitiesporters, gemeenschappen met een migratieachtergrond, … **Geïndiceerde preventie** richt zich tot mensen met beginnende problemen en waarbij we willen voorkomen dat problemen door het gokken groter worden. Wanneer er sprake is van matige of ernstige gokproblemen of risicovol spelen dan is vroeginterventie en hulpverlening aangewezen. Het snel detecteren van problemen is hierbij erg belangrijk.

Al deze verschillende doelgroepen zullen dus een wat andere aanpak vereisen. Probeer de relevante kenmerken van de doelgroep(en) in kaart te brengen, zoals demografische kenmerken, motivatie en mogelijkheden en bereikbaarheid (via welke kanalen kan men deze doelgroep(en) bereiken?).

Vervolgens kan men **doelen formuleren**. Een doel zegt niet wat men gaat doen, maar wel wat men wil bereiken (= de gewenste situatie) en refereert naar het probleem (probleemanalyse). Bijvoorbeeld: geen enkele minderjarige kan kansspelen kopen of weddenschappen afsluiten bij de lokale krantenwinkels.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen doelen en **acties** om het doel te bereiken.
Een actie kan bijvoorbeeld zijn: de gemeente organiseert een informatiecampagne naar alle dagblad-handelaars over de wettelijke leeftijdslimieten. Een jaar later kan hier een nieuwe actie op volgen.

Belangrijk is om de doelen/acties SMART te formuleren (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdsgebonden). De formulering van het doel is evenzeer belangrijk voor de evaluatie ervan.

Checklist bij het formuleren van doelen:

- ☐ Is het doel niet te algemeen geformuleerd? Probeer zo concreet mogelijk het effect dat je nastreeft te beschrijven.
- ☐ Heb je nagedacht over hoe je achteraf voldoende kan weten of je acties effect gehad hebben? De resultaten van preventieve acties laten zich niet altijd meten in cijfers of rechtstreeks aantoonbare effecten.
- ☐ Is het doel haalbaar voor jezelf, de doelgroep, de organisatie en partners?
- ☐ Is het duidelijk welke betrokken doelgroep je voor ogen hebt?
- ☐ Wanneer wil je je doel bereiken? Een doel dat 'ooit' gehaald moet worden is niet motiverend. Probeer een concrete streefdatum voor te stellen.
- ☐ ...

TIPS

Doelstellingen en acties ter inspiratie:

- **Doel:** Alle 16 tot 18-jarigen hebben inzicht in de risico's van gokken.
- **Actie:** Het educatieve spel voor leerlingen van de 3de graad secundair onderwijs 'You Bet!' wordt het volgende schooljaar gepromoot in alle middelbare scholen.
  - De preventiewerker licht het spelpakket dit voorjaar toe op het onderwijsoverleg.
  - De gemeente koopt x aantal spelpakketten aan. Het spel kan door leerkrachten en begeleiders ontleend worden.
  - Op het einde van het schooljaar volgt een monitoring van welke scholen aan de slag gingen met You Bet!

TIPS

- **Doel:** De gemeente wil het gokaanbod beperkt houden.
- **Actie:** Bij elke nieuwe vergunning voor wedkantoren worden de vestigingsvoorwaarden waaronder geen vestigingen op minder dan 1000 meter van elkaar of in de nabijheid van scholen, nauwlettend toegepast door de dienst economie.
  - De lokale drugambtenaar/-medewerker gezondheidsbevordering inventariseert alle verkoop-punten om de locaties van aanbieders van kansspelen en weddenschappen op het grondgebied in kaart te brengen.
  - De vestigingsvoorwaarden worden bij elke binnenkomende, nieuwe aanvraag getoetst aan de inventaris.

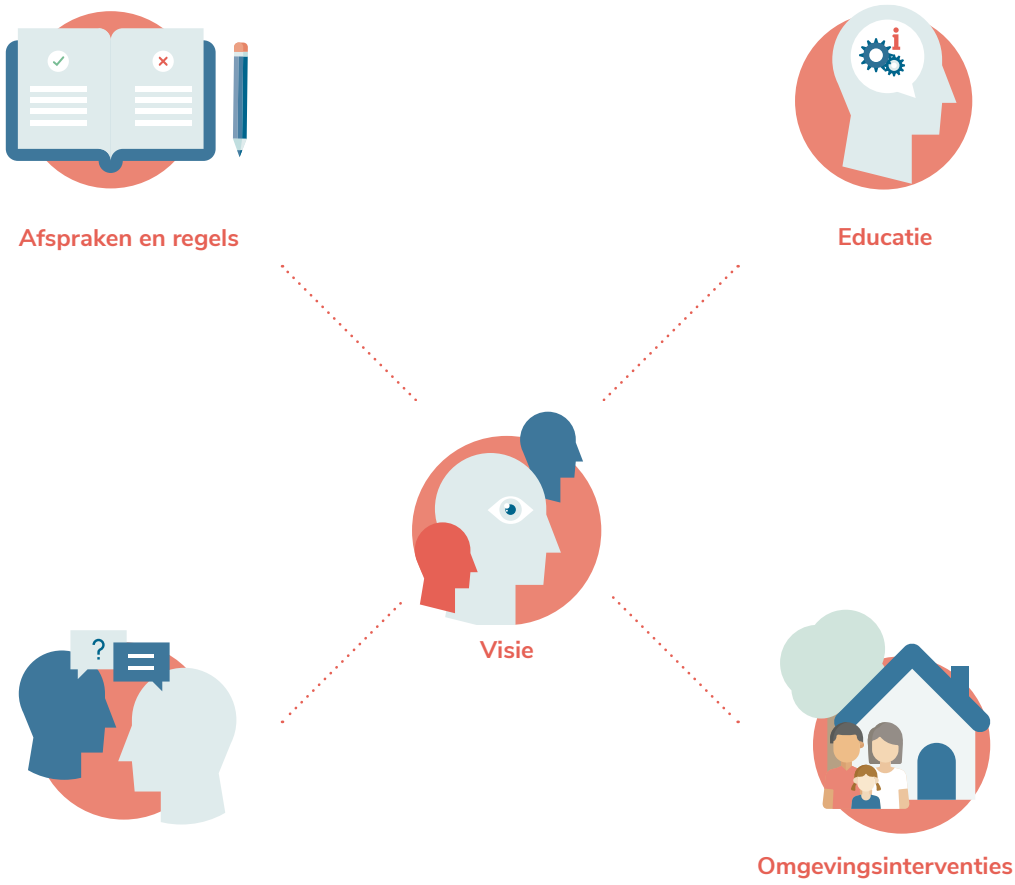
- **Doel:** Onder meer door het taboe dat rust op problematisch gokken zoeken spelers veel te laat hulp. Bij problemen zoeken spelers sneller hulp.
- **Actie1:** We versterken de vaardigheden van hulpverleners.
  - In het voorjaar bundelen we het aanbod van gokhulpverlening (van zelfhulp tot gespecialiseerde hulp) in de regio in een overzicht.
  - Eerstelijnsmedewerkers krijgen in de maanden [1-2-3] door CGG-preventiewerkers vorming over gokken om probleemsignalen sneller te detecteren en vroeginterventie mogelijk te maken.

- **Actie2:** Er komt in het najaar een bewustzijnscampagne naar burgers om spelers sneller over hun problemen te laten praten en hulp te zoeken.
  - De huidige hulpverlening en de mogelijkheden van zelfhulp worden via kanalen X en Y gepromoot.
  - ...

Wil je een effectief gokbeleid opstellen? Zorg dan dat de verschillende acties op elkaar zijn afgestemd en elkaar versterken. Lees hierover meer in ‘Stap 3: het actieplan voor een lokaal gokbeleid’.

STAP 3: Het actieplan voor een lokaal gokbeleid

Als een gemeenschappelijke visie is uitgewerkt, kan er werk gemaakt worden van een beleidsmatige aanpak aan de hand van vier pijlers. Al deze pijlers zijn belangrijk en vullen elkaar aan.

Wanneer deze pijlers evenwichtig worden uitgewerkt, ontstaat er een gokbeleid waarbij verschillende maatregelen en acties op elkaar zijn afgestemd en elkaar versterken. Het is belangrijk om bij het uitwerken van een beleidsplan ook een duidelijke tijdslijn voor de implementatie te voorzien. Implementatie en monitoring van activiteiten kost tijd.

Afspraken en regels

Gemeenten en steden zullen zich afvragen of ze wel bevoegd zijn om een beleid rond gokken op te zetten, aangezien de meeste regelgeving federaal wordt bepaald. Velen zijn er zich niet van bewust dat ook het lokale beleid hun steentje kan **bijdragen aan een veiliger gokklimaat**.

Het maken van (lokale) afspraken en regels en de controle erop is een belangrijke pijler van een lokaal gokbeleid. Het verduidelijkt wat in een gemeente kan en niet kan in verband met gokken. Hiermee anticipeert een lokaal bestuur op mogelijke incidenten en werkt men preventief door duidelijk te stellen wat de norm is op vlak van gokken.

Voor het verstrekken van vergunningen en het naleven van de wetgeving met betrekking tot gokken, spelen lokale actoren een belangrijke rol. Welke taken en op welke wijze gemeenten hierin opnemen kunnen worden uitgewerkt aan de hand van onderstaande checklist.

Checklist voor 'afspraken en regels'

- ☐ Hoe brengt de lokale overheid het gokaanbod op haar grondgebied in kaart en kunnen inbreuken en problemen beter worden opgevolgd?
- ☐ Welke afspraken maken we met politie en andere lokale ambtenaren? Hoe zorgen we dat ze voldoende op de hoogte zijn van de regelgeving?
- ☐ Op welke wijze is er controle op het naleven van de wettelijke minimumleeftijd?
- ☐ Welke voorwaarden stellen we bij het afleveren van vergunningen?
- ☐ Op welke wijze kan ons gemeentereglement een helder kader schetsen?
- ☐ Wanneer en wie dient klacht in bij de Jury voor Ethische Praktijken inzake reclame (JEP) bij (potentieel) onethische of niet reglementaire gokreclame?
- ☐ ...

Meer weten

Welke wettelijke opdracht heb je als gemeente wat gokken betreft?

In eerste instantie vormt de federale wetgeving het wettelijk kader voor het kansspelbeleid in België. Een belangrijke wet die het gokken in goede banen tracht te leiden, is de Wet op de kansspelen, de kansspelinrichting en de bescherming van de spelers van 7 mei 1999[2] (gewijzigd op 7 mei 1999). Het bepaalt de soorten toegelaten kansspelinrichtingen en kansspelen, de vergunningen en de controle en voorziet ook maatregelen om spelers te beschermen. Het basisprincipe is dat alle kansspelen verboden zijn, behalve diegene met een vergunning, een monopolie (Nationale Loterij) of die spelen die door de wet niet als kansspelen worden aanzien. De Nationale Loterij kent dus een aparte regelgeving, gebaseerd op de wet van 19 april 2002[3]. Meer info over de verschillende type vergunningen lees je in 'Wat zegt de wet over gokken'.

De kansspelcommissie moet in het kader van de kansspelwet van 7 mei 1999 advies verstrekken, vergunningen voor kansspelinrichtingen en operatoren uitreiken en controles uitvoeren. Bij inbreuken kan de commissie een waarschuwing, schorsing of intrekking van de vergunning opleggen voor een bepaalde tijd of kan de commissie een voorlopig of definitief verbod van exploitatie van een of meer kansspelen opleggen. De kansspelcommissie beheert ook de zogenaamde EPIS-lijst (Excluded Persons Information System), een lijst van personen die niet mogen gokken.

De kansspelwet voorziet ook een opdracht voor de gemeenten zelf. Het gaat dan om het afsluiten van overeenkomsten met uitbaters en hun rol met betrekking tot handhaving.

- **Klasse I (casino's):** alvorens een vergunning wordt afgeleverd door de kansspelcommissie moet er een **concessieovereenkomst** worden afgesloten tussen de exploitant en de gemeente waar de kansspelinrichting zich wil vestigen.

  Bij wet zijn de vergunningen klasse I beperkt tot 9. Deze worden geëxploiteerd op het grondgebied van de gemeenten: Blankenberge, Chaudfontaine, Dinant, Knokke-Heist, Middelkerke, Namen, Oostende, Spa en een van de 19 gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

- **Klasse II (speelautomatenhallen):** voorafgaandelijk moet een **convenant** worden afgesloten met de vestigingsgemeente van de speelautomatenhal. Er moet een advies zijn van de burgemeester waaruit blijkt dat aan alle wettelijke voorwaarden is voldaan. Dit advies moet origineel zijn, ondertekend door de burgemeester en voorzien zijn van een stempel van de gemeente.

  De beslissing om een dergelijk convenant te sluiten, behoort tot de discretionaire bevoegdheid van de gemeente. Het convenant bepaalt waar de kansspelinrichting wordt gevestigd alsook de nadere voorwaarden waaronder het zich niet mogen vestigen in de nabijheid van onderwijsinstellingen of plaatsen die vooral door jongeren worden bezocht, ziekenhuizen of plaatsen waar erediensten worden gehouden, de openings- en sluitingsuren en -dagen, en wie het gemeentelijk toezicht waarneemt.

[2] http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/1999/05/07/1999010222/justel 7 MEI 1999. - Wet op de kansspelen, de weddenschappen, de kansspelinrichtingen en de bescherming van de spelers

[3] http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2002/04/19/2002014105/justel 19 APRIL 2002. - Wet tot rationalisering van de werking en het beheer van de Nationale Loterij.

- **Klasse III (kansspelen in drankgelegenheid):** wanneer een café maximaal twee bingo's en maximaal twee machines met verminderde inzet mag plaatsen, is het **advies van de burgemeester** nodig vooraleer een vergunning kan worden aangevraagd bij de commissie. Het hiervoor bedoelde typedocument vind je hier op de website van de kansspelcommissie.

  De gemeente dient binnen een termijn van twee maanden advies te geven. De processen-verbaal van de politie voor welomschreven zaken kunnen worden toegevoegd aan het advies.

  Bij het uitblijven van advies binnen een termijn van twee maanden te rekenen vanaf de datum van de verzending of de datum van het ontvangstbewijs door de gemeente, wordt het advies gunstig geacht en mag de procedure worden voortgezet.

  De kaart- of gezelschapsspelen die worden aangeboden op toestellen, zijn verboden voor minderjarigen en kunnen alleen worden gespeeld op toestellen die daartoe uitdrukkelijk zijn toegelaten door de kansspelcommissie. De controle van de leeftijd van de speler dient op automatische wijze te gebeuren via een e-ID-lezer.

  De gemeentelijke overheid kan de kaart- of gezelschapsspelen die slechts een zeer beperkte inzet vereisen en aan de speler of gokker slechts een materieel voordeel van geringe waarde kunnen opleveren aan een voorafgaande toelating en aan niet-technische exploitatievoor-waarden onderwerpen.

- **Klasse IV (aannemen van weddenschappen):** voor de uitbating van wedkantoren moet voorafgaandelijk een convenant worden gesloten met de gemeente van de vestiging. Het convenant bepaalt waar de kansspelinrichting wordt gevestigd alsook de nadere voorwaarden, de openings- en sluitingsuren en -dagen en wie het gemeentelijk toezicht waarneemt.

  Het wedkantoor mag zich niet vestigen in de nabijheid van onderwijsinstellingen, zieken-huizen, plaatsen die vooral door jongeren worden bezocht, behalve wanneer de gemeente een gefundeerde afwijking toestaat.

  Het typedocument 'Advies burgemeester inzake kansspelinrichtingen klasse IV' (enkel voor vaste wedkantoren) is hier te raadplegen op de website van de kansspelcommissie. Als de Kansspelcommissie twee maanden na de aanvraag geen advies heeft ontvangen van de gemeente, kan de toekenningsprocedure worden verdergezet.

  Belangrijk is dat er geen wedkantoor mag gelegen zijn binnen 1.000 meter van een ander wedkantoor, tenzij er met een officiële documenten kan worden aangetoond dat er al voor 1 januari 2011 op die locatie weddenschappen werden aangenomen.

  Hoewel de vergunning type F2 niet alleen geldt voor de wedkantoren, maar ook voor book-makers, krantenwinkels en paardenrenverenigingen, heeft de wetgever de gemeente geen rol toegekend bij deze vergunningen.

*Note: Onder meer de Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten (VVSG) ijvert voor de uitbreiding van de adviesrol van gemeenten zodat gemeenten uitbatingsvergunningen kunnen opleggen aan dagbladhandels die weddenschappen aannemen. Heel wat gemeenten hebben deze ervaring al voor nachtwinkels en belwinkels. Maar voor deze voorstellen om gemeenten meer mogelijkheden te geven om daadkrachtig te kunnen inspelen op lokale noden is er voorlopig nog geen wettelijk kader.

Wat als je in je gemeente een inbreuk vaststelt?

Vergunde aanbieders

De gemeente stelt de kansspelcommissie, per post of via elektronische weg, in kennis indien een vergunninghouder C (kansspelen in drankgelegenheden) of een vergunninghouder F2 (wedkantoren, bookmakers, krantenwinkels en renverenigingen) voorwerp uitmaakt van een proces-verbaal vastgesteld door de politie voor een van volgende feiten:

1° verstoring van de openbare orde;
2° een inbreuk van de wetsbepalingen inzake de slijterijen van gegiste dranken of het niet naleven van de voorwaarden wat betreft de nevenactiviteit,
3° een inbreuk gepleegd op de wet ten aanzien van een persoon jonger dan achttien jaar.

Na te zijn geïnformeerd door de gemeente, start de kansspelcommissie een sanctieprocedure op. De beslissing van de commissie is evenredig ten aanzien van de ernst van de inbreuk die de beslissing verantwoordt en eventuele herhaling.

In het kader van de bovenvermelde sanctieprocedure op basis van proces-verbaal is de burgemeester gemachtigd de automatische kansspelen (in klasse III) of de elektronische toestellen die dienen voor de aanneming van weddenschappen (in klasse IV) te verzegelen in afwachting van de definitieve uitspraak van de commissie.

Leeftijdslimiet

Een speler moet minstens 18 jaar zijn om op een kansspeltoestel te mogen spelen. Bij de aanvang van een spel is de speler verplicht zijn elektronische identiteitskaart in het toestel te plaatsen, waardoor spelers jonger dan 18 jaar automatisch worden geweigerd. De uitbater blijft uiteindelijk wel verantwoordelijk om ervoor te zorgen dat geen minderjarigen op dit kansspel spelen. Voor de dagbladhandel is er vooralsnog geen verplichting van de automatische e-ID kaartlezer, maar dient de handelaar zelf de leeftijd te controleren. Voor sommige spelen geldt er een leeftijdslimiet van 21 jaar. Onderstaande tabel geeft de leeftijdslimiet weer waarop gokken is toegelaten.

	Toegang vanaf 18 jaar	Toegang vanaf 21 jaar
Klasse I - Casino		x
Klasse II - Speelautomatenhallen		x
Klasse III - Spelen in cafés	x	
Klasse IV- Wedkantoren	x	
! Automatische kansspelen		x
Online kansspelen (vergunning A+ en B+)		x
Online weddenschappen (vergunning F1+)	x	
Nationale loterij	x	

Bovendien is het verboden om minderjarigen aan te zetten tot spelen of te laten uitschijnen dat minderjarigen mogen spelen. Ook reclame mag zich niet richten tot minderjarigen of men mag in reclame geen personen opvoeren die minderjarig zijn of lijken te zijn en die deelnemen aan weddenschappen. Klachten omtrent de toepassing van de regelgeving met betrekking tot reclame kunnen worden ingediend bij de Jury voor Ethische Praktijken inzake reclame (JEP).

Illegale kansspelen

Het is verboden om zonder voorafgaande vergunning van de Kansspelcommissie kansspelen te exploiteren en het is verboden om deel te nemen aan een illegaal kansspel, de exploitatie ervan te vergemakkelijken of ervoor reclame te maken. Vastgestelde inbreuken kunnen worden overgemaakt aan de Kansspelcommissie. Spelers kunnen beboet worden met een straf van 26 euro tot 25.000 euro (vermenigvuldigd met opdeciemen). Voor organisatoren worden deze bedragen vastgelegd op 100 euro tot 100.000 euro (vermenigvuldigd met opdeciemen). De lijst van websites die als illegaal worden beschouwd door de Kansspelcommissie kan je hier vinden.

Een occasionele casinoavond van de jeugdbeweging of een bingonamiddag in een lokaal dienstencentrum voor senioren valt niet onder de noemer illegale kansspelen, zolang het gaat om een zeer beperkte inzet en het materieel voordeel slechts een geringe waarde heeft.

Bijzondere bepalingen

Een aantal specifieke doelgroepen hebben bij wet geen toegang tot de casino's, speelautomatenhallen en vergunde online kansspelen in België. Dit is het geval voor beroepen zoals politiefunctionarissen, magistraten, griffiers en notarissen. De wet stelt ook dat het verboden is deel te nemen aan enig kansspel wanneer de betrokkene een rechtstreekse invloed kan hebben op het resultaat. Dit is een belangrijke bepaling voor sporters die met andere woorden niet mogen wedden op sportwedstrijden uit de eigen competitie.

Zorg en begeleiding

Een integrale aanpak van de gokproblematiek heeft voldoende **aandacht voor het zorgaspect, zowel voor laagdrempelig of kortdurende interventies als intensieve langdurige zorg**. Gokproblemen ontstaan immers vaak sluipend. Maar wanneer moet iemand zich zorgen beginnen maken om zijn eigen gokgedrag of dat van iemand anders?

Heel wat actoren, ook hulpverleners, zijn niet altijd even vertrouwd met het thema 'gokken'. Signalen van problematisch gokken zijn niet altijd duidelijk merkbaar of duidelijk toe te schrijven aan een gokprobleem. Ook de omgeving die probleemsignalen opvangt, legt niet snel de link met mogelijk gokgedrag. Nochtans kunnen via vroegdetectie en vroeginterventie ernstigere problemen worden vermeden. Reden genoeg om meer aandacht te besteden aan de gevolgen van gokken.

In de pijler 'zorg en begeleiding' brengt de gemeente in kaart wie welke begeleidende rol opneemt naar burgers met (vermoedelijke) gokproblemen. De betrokken actoren staan stil bij wat er gebeurt op vlak van opmerken, inschatten en bespreekbaar maken van mogelijke problemen, wat opgenomen wordt in de eigen begeleiding en wanneer doorverwezen wordt naar externe hulpverlening. Daarnaast kan ook aandacht gaan naar wie welke rol opneemt ten aanzien van de omgeving van cliënten met gokproblemen.

Naast het **in kaart brengen van het aanbod**, kan een lokaal beleid ook helpen om het bestaande aanbod en de kennis over gokken en gokproblemen **beter bekend te maken**. Dat kan onder meer door te berichten over gespecialiseerde hulpverlening of laagdrempelige online hulpverlening, zoals het bestaan van kennis- en zelftesten over gokken. Een gemeente kan ook kijken waar de **hiaten** zitten en hoe ze die kunnen invullen. Bovendien kunnen ze **diensten (laten) ondersteunen** om zelf een gokbeleid uit te werken.

Checklist voor 'zorg en begeleiding'

- ☐ Hoe besteden we meer aandacht aan vroegdetectie en vroeginterventie en welke actoren kunnen hierin een rol spelen?
- ☐ Op welke wijze maken we gokproblemen bespreekbaar en verminderen we het taboe?
- ☐ Hoe vergroten we kennis en vaardigheden van gokkers om hun gedrag onder controle te krijgen?
- ☐ Hoe maken we het bestaande hulpverleningsaanbod beter bekend? Hebben we nood aan een lokale sociale kaart?
- ☐ Hoe maken we het uitsluitingssysteem EPIS en zelftests beter bekend?
- ☐ Hoe versterken we de kennis en het bewustzijn binnen de eerstelijnszorg en zorgverstrekkers? Welke vormingen bestaan er?
- ☐ Hoe het zorgaanbod versterken: meer gespecialiseerde centra, zelfhulpgroepen op verschillende plaatsen, online behandelingsmogelijkheden en uitbreiding van bestaande zorgverlening (inclusief residentieel, groepswerk in elke regio)?
- ☐ Welke rol kunnen ervaringsdeskundigen opnemen?
- ☐ Kunnen we het gezin en de omgeving van de persoon die gokt extra aandacht geven?
- ☐ Welke tips plaatsen we in de kijker om de risico's van gokken te beperken? (enkele **concrete tips** lees je hier.)
- ☐ ...

Meer weten

Meer inzicht geven in gokproblematiek

Gokken en de problemen die daardoor kunnen veroorzaakt worden zijn niet altijd onmiddellijk zichtbaar. Naast financiële gevolgen kan iemand die veel tijd, geld en energie steekt in gokken bijvoorbeeld ook meer prikkelbaar zijn of psychosomatische klachten hebben omwille van de spanning die hij of zij ondervindt of kan men andere zaken zoals werk of relaties verwaarlozen. Om meer inzicht te krijgen in het eigen gokgedrag kan men zelftests doen. Deze kan men anoniem en volledig vrijblijvend invullen op de websites van De Druglijn of gokhulp.be. Wie regelmatig gokt kan, ook wanneer men niet direct problemen ervaart, deze test invullen om meer inzicht in zijn speelgedrag te krijgen. Je kan dus gerust ook anderen adviseren om hier gebruik van te maken, zelfs als er geen probleemsignalen zijn.

Vroegdetectie en vroeginterventie

Problemen vroegtijdig signaleren en vervolgens adequaat reageren kan voorkomen dat problemen verergeren en dat zwaardere zorg nodig is. Het tijdig signaleren van problematisch gokken kan daarnaast andere problemen aan het licht brengen. Problematisch gokken kan gepaard gaan met gezins-, relatie- en opvoedingsproblemen en psychische problematiek.

Bovenop de financiële problemen zijn schaamte, angst en andere psychische problemen die ermee gepaard gaan, factoren die leiden tot een verhoogd risico op sociale problemen en tot zelfdoding. Het taboe is groot. Het gokken zelf wordt onder meer door reclame en de link met de sportsector genormaliseerd. Wanneer iemand door gokken in de problemen komt, wordt dit eerder gepercipieerd als ‘abnormaal’. Men wentelt de problemen vaak af op de individuele verantwoordelijkheid. Dit terwijl er ook maatschappelijke factoren zijn die problematisch gokken in de hand werken. De schaamte rond gokproblemen wordt bovendien ook versterkt door de uitvergrote publieke aandacht op winst, en niet op verlies.

Slechts een kleine groep van de probleemgokkers zoekt hulp, zo blijkt uit onderzoek. Het is echter moeilijk om een goed zicht te krijgen op de werkelijke omvang omwille van beperkt onafhankelijk onderzoek. Maar ook vanuit de hulpverlening zelf erkent men een grote treatment gap: spelers wachten heel erg lang, tot de problemen zich torenhoog opstapelen, vooraleer ze hulp inroepen.

Initiatieven zoals online zelfhulp kunnen de kloof tussen de reguliere hulpverlening, de specifieke verslavingszorg en wie hulp nodig heeft overbruggen. Ondertussen groeide het platform op www.gokhulp.be uit tot een volwaardige aanvulling binnen het zorglandschap waar je zelfstandig online aan de slag als je wil minderen of stoppen met gokken. De deelnemer beslist zelf over wat hij of zij wil bereiken. Het is 24/7 toegankelijk, kosteloos en anoniem. Je kan anoniem contact hebben met andere deelnemers via een afgeschermd forum.

Eerstelijns gezondheids- en welzijnswerkers kunnen ook de brochure ‘Bezorgd over gokken?’ gebruiken. Deze brochure bevat informatie over wetgeving, risico’s, tips om risico’s te beperken, een zelftest en een overzicht van plekken waar je terechtkan voor hulp.

Hulpverlening

Een gokverslaving kent vele gelijkenissen met ander verslavingsgedrag. Hiervan getuigt ook de opname van 'gokstoornissen' in de categorie 'Verslavingen en stoornissen door het gebruik van middelen' van de DSM-5 (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders). Sinds 2013 spreekt men officieel van een gedragsverslaving van zodra er aan vier van negen onderstaande criteria voldaan is.

- Met steeds grotere hoeveelheden moeten gokken om de gewenste opwinding te bereiken
- Rusteloos en prikkelbaar zijn bij pogingen tot minderen van of stoppen met gokken
- Herhaaldelijk onsuccesvolle pogingen om te minderen, te stoppen of beheersen van het gokken
- Gepreoccupeerd met gokken (bijvoorbeeld aanhoudende gedachten en levendige herinneringen aan eerdere gokervaringen, verhindering of planning van de volgende keer, en manieren om aan geld te komen om mee te gokken).
- Vaak gokken bij onlustgevoelen (hulpeloosheid, schuldgevoel, zorgen somberheid)
- Opnieuw gaan gokken om verloren geld weer terug te winnen
- Liegen om ernst van gokgedrag te verhullen
- Belangrijke relaties, werk, opleiding, carrière in gevaar brengen of verloren
- Geld van anderen nodig hebben om uitzichtloze financiële problemen te verlichten

Van zodra iemand aan vier à vijf criteria voldoet, spreken we van een lichte stoornis. Vanaf zes tot zeven criteria gaat het om een matige stoornis en vanaf acht criteria is er sprake van een ernstige stoornis. Naast de classificatie gegeven de criteria ook een goed inzicht in datgene waar mensen met gokproblemen mee kampen. Deze criteria zijn voor spelers vaak ook zeer herkenbaar.

Hulpverleners kunnen gebruikmaken van het ondersteunend materiaal 'Hoe motiveer je cliënten om aan de slag te gaan met hun middelengebruik, gamen en gokken'. Dit materiaal bevat een gespreksleidraad en een inspiratiebox vol methodieken, waarmee je als hulpverlener met volwassen cliënten in gesprek gaat.

Daarnaast kunnen hulpverleners en welzijnswerkers via de website www.me-assist.com de gevalideerde vragenlijst NODS-PERC afnemen als ze bezorgd zijn om het gokgedrag van een cliënt. Dit kort screeningsinstrument help om volwassenen te screenen op gokken en geeft houvast voor een korte interventie op maat van de cliënt, een verder assessment of doorverwijzing wanneer dat nodig blijkt.

- **Waar kan je terecht met hulpvragen naar aanleiding van gokken?**
  De Druglijn voorziet informatie over gokken, de effecten die je als speler ervaart en geeft info over de risico's en tips hoe je deze kan beperken. Wil je graag meer weten over je eigen gokgedrag dan kan je anoniem en helemaal vrijblijvend de zelftest invullen. Je vindt er ook de gokcalculator die berekent hoeveel geld en tijd je besteedt aan gokken. Dit geeft de speler meer inzicht over zijn werkelijk gokgedrag.

  Op www.gokhulp.be vind je naast info en zelftest ook online zelfhulp. Wie wil minderen of stoppen met gokken kan gratis en anoniem deelnemen aan een online zelfhulpprogramma. Er worden ook online begeleidingsprogramma's voorzien.

  In de VAD-doorverwijsgids en via www.desocialekaart.be kan je via de zoekterm 'Gokken' een overzicht van het hulpverleningsaanbod in de buurt vinden: zelfhulpgroepen, het aanbod van het Centrum Geestelijke Gezondheidszorg, ...

Educatie

Met educatie (informatie en sensibilisering) krijgen de verschillende doelgroepen inzichten over de risico's van (problematisch) gokken en krijgen ze vaardigheden aangereikt om hun gedrag te veranderen. Belangrijk bij gerichte preventiecampagnes is om de juiste boodschap bij de juiste doelgroep te krijgen. Inwoners en intermediairs kunnen zo geïnformeerd worden over de mogelijke problemen die veroorzaakt worden door gokken. Informeren en sensibiliseren is ook belangrijk om draagvlak te creëren bij de bevolking, intermediairs en lokale beleidsmakers (zie Stap 1: werken aan een breed draagvlak voor een lokaal gokbeleid).

Ondoordachte informatiecampagnes kunnen echter ook een tegengesteld effect hebben, bijvoorbeeld door nieuwsgierigheid te wekken bij doelgroepen die (nog) niet gokken. Om het gewenste effect te bereiken, is het dus belangrijk dat informatie- en sensibiliseringsacties steeds aangepast zijn aan de doelgroep en de setting en uitgevoerd worden in combinatie met andere interventies. CGG-preventiewerkers en Logomedewerkers kunnen je gemeente of stad hierbij ondersteunen.

Checklist voor 'educatie (informatie en sensibilisering)'

- ☐ Hoe brengen we inwoners op de hoogte van de risico's van gokken?
- ☐ Hoe vergroten we het zelfbewustzijn en de zelfcontrole bij tijdspelen?
- ☐ Hoe ontkrachten we foute percepties zoals "door gokken kan je gemakkelijk en snel veel geld winnen"?
- ☐ Op welke wijze bereiken we kwetsbare groepen om meer inzicht te geven in de risico's van gokken?
- ☐ Hoe houden we rekening met gokfenomenen die leven in specifieke gemeenschappen?
- ☐ Hoe vergroten we de kennis en maken we actoren op het terrein (kansspelinrichtingen, dagbladhandelaars, politie, ...) meer vertrouwd met de huidige wetgeving?
- ☐ VAD en preventiewerkers bieden onder meer vorming aan. Welke vormingen en voor wie zijn deze het meest waardevol om de kennis van onze professionals te versterken?
- ☐ Op welke wijze maken we gokproblemen bespreekbaar en verminderen we het taboe?
- ☐ Hebben we sleutelfiguren die een welbepaalde rol kunnen opnemen?
- ☐ Hoe vestigen we de aandacht op risicofactoren bepaald door 'mens, middel en milieu'?
- ☐ ...

Meer weten

Sommige gokactiviteiten zijn verslavender dan anderen.

De tijd tussen het inzetten en het moment waarop je weet of je gewonnen hebt of niet, is onder meer een factor die erg bepalend is of een kansspel meer of minder risico inhoudt. Hoe korter deze tijd, hoe sneller men opnieuw kan gokken en hoe gemakkelijker het uit de hand kan lopen. Ook sportweddenschappen evolueerden naar meer risicovolle vormen van gokken. Nieuwe fenomenen duiken op. Het 'in game' gokken bijvoorbeeld waarbij de scheiding tussen gamen en gokken vervaagt, onder andere via sociale media. Deze nieuwe fenomenen hebben vaak een grote aantrekkingskracht op een jonger doelpubliek.

Belangrijk om weten: een vergunning door de Kansspelcommissie is geen kwaliteitslabel dat een veilig aanbod garandeert waarbij spelers niet in problemen kunnen komen of verslaafd geraken.

Mens-Middel-Milieu

Of een persoon gokt en of hij/zij daardoor in de problemen geraakt, hangt naast de factor 'mens', ook af van andere beïnvloedende factoren. Het 'middel' en het 'milieu' bepalen mee het risico. **'Mens'** gaat over de individuele kenmerken van een speler. Zijn persoonlijkheidskenmerken, maar ook hoe iemand zich voelt, de reden waarom hij speelt, zijn achtergrond, enz. **'Middel'** verwijst naar de specifieke kenmerken van het spel. Elk spel kan in principe verslavende elementen bevatten, maar bij sommige spelen zijn die sterker aanwezig, bijvoorbeeld wanneer de inzet en het resultaat van een spel heel snel op elkaar volgen en er een hoge speelfrequentie is. **'Milieu'** impliceert de directe omgeving en omstandigheden waarin gespeeld wordt, het sociaal netwerk (gezin, leeftijdsgenoten, lokale verenigingen, sportclub enzovoort) en de ruimere maatschappelijke omgeving (zoals reclame). Speel je samen met vrienden? Speel je in een omgeving die erop gericht is je alle gevoel voor tijd en geld te laten vergeten? Speel je alleen aan een computer? Wordt er veel gegokt in je omgeving, familie of kennissenkring? Word je vaak blootgesteld aan gokreclame? Al deze elementen kunnen een invloed hebben op het speelgedrag en verdienen de nodige aandacht bij de uitwerking van alle vier de pijlers.

Omgevingsinterventies

De verbetering van de omgeving en van de bredere context vormt de vierde belangrijke pijler van het beleid. Omgevingsinterventies ondersteunen de doelstellingen van het gokbeleid. Ze hoeven niet altijd gokspecifiek te zijn, maar dragen bij tot een omgeving die gezonde keuzes stimuleert en het welbevinden van burgers verhoogt. Op die manier wordt er voor een continu en effectief preventieaanbod op lange termijn gezorgd.

De omgeving oefent vaak een grote invloed uit op de populariteit van gokken en het speelgedrag van gokkers. Onderzoek toont intussen aan dat sporters een specifieke risicogroep vormen wanneer het gaat over gokken. Mensen uit sportclubs spelen vijf keer vaker op sportweddenschappen. Teamsporters blijken vaker te gokken dan individuele sporters. En wanneer we kijken naar problematisch gokken dan zien we dat sporters veel meer op een risicovolle manier gokken. Een preventietraject uitgewerkt voor en door lokale sportclubs kan een belangrijk en gericht onderdeel zijn van een lokaal gokbeleid.

Checklist voor 'omgevingsinterventies'

- ☐ Hoe kunnen we de aanwezigheid van kansspelen in de publieke ruimte beperken?
- ☐ Kunnen we een doordacht kader uitwerken voor sponsoring bij evenementen op het grondgebied?
- ☐ Hoe werken we samen met lokale sportclubs? Neem ook eens een kijkje op de website 'vergokjesportplezierniet.be'. Hier kunnen steden, gemeenten en sportclubs een charter ondertekenen en preventief materiaal rond gokken in de sportclub ontvangen.

STAP 4: Implementatie en evaluatie

Met de implementatie van het actieplan komt een lokaal gokbeleid tot leven. Een gokbeleid zonder degelijk implementatieplan is immers niet veel meer dan een dood document. Het verduidelijkt wie wat zal doen, wie verantwoordelijk is voor bepaalde acties, welke budgetten er voorzien zijn en binnen welk tijdskader bepaalde dingen moeten gebeuren. Indien nodig kan dit plan opgesplitst worden in individuele (jaar)plannen voor de verschillende betrokken stakeholders. Belangrijk bij het uitwerken van een beleidsplan is dus om een duidelijke tijdslijn voor de implementatie te voorzien. Implementatie en monitoring van activiteiten kost tijd.

Een gokbeleid zonder implementatieplan is een dood document

Tot nu toe werd het meeste werk geleverd achter het bureau of in de vergaderzaal. In deze fase treedt het beleid in de praktijk in werking en wordt het zichtbaar voor lokale partners en de inwoners. Houd wel rekening met vertragingen, uitval van collega's of intermediairs, besparingen, etc. Een goed beleid zal zich dus flexibel moeten opstellen en zijn plannen ook gaandeweg afstemmen op nieuwe situaties in de realiteit. Er kunnen zich evengoed opportuniteiten voordoen die men niet kan negeren. Het is dus van groot belang om tijdig de implementatie voor te bereiden en ze vooral nauwgezet op te volgen. Acties die niet doorgaan kunnen misschien in een volgend jaar terug opgevist worden. Acties die slecht uitgevoerd werden leren iets voor een volgend initiatief. En acties die zeer geslaagd zijn kunnen verankerd worden in het lokaal gokbeleid als vast item dat ieder jaar in de planning wordt opgenomen. Belangrijk is dus om ook in deze fase voldoende te registreren wat er wel en niet goed loopt en zodoende de implementatie te evalueren. Daarom is het aanbevolen dat het lokaal overleg ook in deze fase nog regelmatig samenkomt om het implementatieproces te bespreken, te evalueren en eventueel bij te sturen.

Checklist bij de implementatie:

- ☐ Wie zal de interventies uitvoeren?
- ☐ Wie doet wat en binnen welk netwerk?
- ☐ Welke faciliterende of belemmerende factoren zijn er?
- ☐ Is de actie goed te begrijpen en te gebruiken? Niet te complex?
- ☐ Is het werk zichtbaar voor de buitenwereld?
- ☐ Zijn er voldoende voordelen aan verbonden t.o.v. de huidige situatie?
- ☐ Is het haalbaar voor de uitvoerders om deze actie te realiseren?
- ☐ Wat werkt voor en wat werkt mogelijks tegen deze actie, de uitvoerders en de omgeving?
- ☐ ...

Belangrijk is dat er duidelijk gecommuniceerd wordt over het beleid en de acties die hierbinnen genomen worden. Dit is van belang om een draagvlak te creëren bij de lokale actoren en bevolking. Gerespecteerde (lokale) experten en opiniemakers kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Om de verschillende doelgroepen te kunnen bereiken wordt ook aangeraden om communicatiekanalen op maat van de doelgroepen te gebruiken.

Communicatie is niet alleen geschikt om een draagvlak te creëren maar kan ook bijdragen aan de kracht van bepaalde acties. Via een doordachte communicatiestrategie kan je het onderwerp onder de aandacht brengen van bijvoorbeeld ouders, die een belangrijke rol spelen in de sociale omgeving van jongeren of werken met peers of rolmodellen. Besteed aandacht aan een goede timing. Net voor een WK voetbal bijvoorbeeld, wanneer je kan vermoeden dat er meer aan sportweddenschappen zal deelgenomen worden.

Evaluatie als een rode draad doorheen het lokale gokbeleid

Evaluatie loopt als een rode draad doorheen het beleidsvormingsproces. Het is dus niet 'iets wat er achteraf nog even bijkomt'. Integendeel, het past binnen een planmatige aanpak, en is belangrijk binnen iedere fase. Zowel het lokaal overleg, de lokale analyse, de acties en de implementatie ervan dienen grondig geëvalueerd te worden.

Een lokaal gokbeleid stopt niet na één actie of één jaar. De resultaten worden teruggekoppeld naar het lokaal overleg en opgenomen in het volgende beleidsplan. Zo ontstaat er continuering en duurzaamheid van het lokaal gokbeleid. Reden temeer om evaluatie als een significant onderdeel van het proces mee te nemen. Het loont de moeite om van bij het begin een aantal indicatoren te benoemen die aangeven of de actie zijn doel bereikt heeft en wanneer. Het is dan ook van groot belang dat alle partners deze indicatoren terdege monitoren. Indien de interventie positief geëvalueerd werd, kan men deze verankeren in een breder lokaal alcohol- en drugbeleid waardoor herhaling van de boodschap mogelijk wordt. Een degelijke evaluatie vereist dus ook het stellen van realistische doelen.

De resultaten van het lokaal gokbeleid zijn bovendien een goede aanleiding om opnieuw te werken aan het draagvlak. Communiceer ze naar het lokale bestuur en breng ze vervolgens naar het grote publiek. En dan begint de cyclus opnieuw.

Ben je op zoek naar een tool om je beleid te evalueren? Laat je dan inspireren door het monitoringsinstrument ELAD dat werd ontwikkeld om een Lokaal Alcohol- en Drugbeleid te evalueren. Meer informatie hierover vind je stappenplan lokaal beleid 'Samen voor een lokaal alcohol- en drugbeleid'.

Heb jij zelf goede praktijkervaringen in jouw gemeente of voorstellen die inspirerend werken voor anderen? Bezorg deze dan aan VAD. Wij bundelen, verwerken en delen goede voorbeelden die werk maken van een lokaal gokbeleid graag verder.

Een beleid rond gokken maakt deel uit van een ruimer gezondheidsbeleid.
Op preventiemethodieken.be vind je ondersteunende materialen en methodieken over andere gezondheidsthema's.

Colofon

Auteur
VAD

Voor vragen over een lokaal gokbeleid
Jolien Moernaut, stafmedewerker VAD

Lay-out
Mojoville [www.mojoville.be]

Verantwoordelijke uitgever
Dr. Hendrik Peuskens, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel

© 2024

VAD, Vlaams expertisecentrum Alcohol en andere Drugs
Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel
T 02 423 03 33 | F 02 423 03 34 | vad@vad.be | www.vad.be
Ondernemingsnummer: 0424.327.587.
RPR Brussel

Het gebruik van (delen van) deze publicatie is toegestaan mits behoud van visie en doelstellingen van de publicatie, met duidelijke bronvermelding en als er geen financiële winst mee beoogd wordt.

VLAAMS EXPERTISECENTRUM
ALCOHOL EN ANDERE DRUGS